

groen
infra
sport
innovatie

Klimaattransitieplan 2026 - 2050

CO₂ Prestatieladder versie 4.0

Van de Haar Groep

Documentbeheer

Onderdeel	Gegevens
Document	Bijlage D – Klimaattransitieplan 2026-2050
Organisatie	Van de Haar Groep
Norm	CO ₂ -Prestatieladder versie 4.0
Basisjaar	2024
Planperiode	2026-2050
Status	Definitief
Verantwoordelijk	Energie- en CO ₂ -managementteam van de Haar Groep
Vaststelling	P. v.d. Haar (directeur) 01-07-'26

Leeswijzer

Dit klimaattransitieplan beschrijft de strategische richting van Van de Haar Groep voor de reductie van CO₂-emissies en het verduurzamen van de bedrijfsvoering tot 2050. Het plan bevat de middellange- en langetermijnambitie, de belangrijkste transitiepaden, randvoorwaarden, risico's en afhankelijkheden. Het concrete maatregelenpakket voor de korte termijn wordt uitgewerkt in het Energie- en CO₂-reductieplan (Plan van aanpak, bijlage E). De realisatie van doelen en maatregelen wordt periodiek vastgelegd in het Voortgangsverslag.

1 – Inleiding en organisatie

Van de Haar is een middelgrote aannemer actief binnen de Nederlandse groen-, infra- en openbare ruimte-sector. De werkzaamheden worden uitsluitend uitgevoerd voor overheden en semi-overheden, waaronder gemeenten, provincies, waterschappen en andere publieke opdrachtgevers.

De activiteiten bestaan uit:

- groenonderhoud in de openbare ruimte;
- aanleg van groenvoorzieningen;
- boomverzorging;
- ecologisch beheer;
- bestratingswerkzaamheden;
- rioolvervangingen;
- woonrijp maken van nieuwbouwlocaties;
- overige werkzaamheden binnen de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

De werkzaamheden worden uitsluitend binnen Nederland uitgevoerd. Een belangrijk deel van de uitvoering vindt plaats met eigen personeel en materieel. Daarnaast wordt structureel samengewerkt met gespecialiseerde onderaannemers voor zowel groen- als infrawerkzaamheden. Hierdoor speelt de keten een belangrijke rol binnen de totale klimaatimpact van het bedrijf.

Van de Haar investeert al meerdere jaren in verduurzaming van de bedrijfsvoering door onder meer elektrisch handgereedschap, emissievrije machines, elektrische voertuigen, duurzame energie en bewustwording van medewerkers.

2 – Visie op de klimaattransitie

Van de Haar onderschrijft de klimaatdoelstellingen die zijn gericht op het beperken van de mondiale temperatuurstijging tot maximaal 1,5 °C en ziet voor de groen- en infrasector een belangrijke rol in de verduurzaming van de openbare ruimte.

Als uitvoerende partner van overheden en semi-overheden wil Van de Haar actief bijdragen aan de transitie naar een emissiearme en uiteindelijk emissieneutrale leefomgeving. De organisatie heeft de ambitie om uiterlijk in 2050 emissieneutraal te opereren en deze ontwikkeling waar mogelijk te versnellen.

Van de Haar geeft hieraan invulling door:

- vroegtijdig te investeren in emissievrije technieken;
- deel te nemen aan pilots en innovaties;
- kennis te delen met opdrachtgevers en ketenpartners;
- duurzaamheidscriteria mee te nemen in aanbestedingen en samenwerkingen;
- voortdurend te zoeken naar verdere CO₂-reductie binnen projecten.

3 – Duurzaamheidsambitie

Hoofddoelstelling: Van de Haar Groep streeft naar een emissieneutrale bedrijfsvoering uiterlijk in 2050. De transitie richt zich niet alleen op de directe emissies van de eigen organisatie, maar ook op relevante en beïnvloedbare emissies in de waardeketen, waaronder leveranciers, onderaannemers en ingehuurd materieel.

4 – Huidige situatie en uitgangspunten

Het jaar 2024 wordt gehanteerd als referentiejaar voor de klimaattransitie. De energie- en CO₂-inventarisatie en de actuele emissiegegevens worden gebruikt als basis voor het vaststellen en volgen van de reductiedoelstellingen.

Uit de inventarisatie van eind 2025 blijkt onder meer dat de onderneming een gemengd machine- en wagenpark heeft, waarbij reeds een aanzienlijk deel van het handgedragen materieel elektrisch is uitgevoerd.

Machine-/voertuiggroep	Fossiel	Hybride	Elektrisch	Totaal
Werkbussen + BE-combi	21	0	6	27
Bedrijfsvoertuigen/personenauto's	6	6	3	15
Zelfrijdende werktuigdragers/Wave / shovels/ tractoren/ veegmachines	11	0	3	14
Handgedragen machines	61	0	315	376

4.1 – Belangrijkste emissiebronnen

De beschikbare berekening over 2025 laat zien dat de grootste bijdragen aan de CO₂-emissie samenhangen met de Wave-sensorserie, werkbussen en tractoren/Torro. Ook onderaannemers vormen binnen scope 3 een belangrijke emissiebron. De precieze verdeling en de actuele scope-indeling worden jaarlijks vastgesteld in de CO₂-footprint.

Bron/categorie	Indicatieve bijdrage volgens berekening
Wave sensorserie	52% van de weergegeven machinegroep-emissies
Werkbussen	24%
Tractor/Grasmaaiers	11%
Bedrijfsvoertuigen/personenauto's	5%
Shovel	3%
Veegmachine	2%
Handgedragen machines	2%

5 – Klimatrisico's, kansen en afhankelijkheden

De klimaattransitie wordt beïnvloed door ontwikkelingen binnen de eigen organisatie en door ontwikkelingen in de markt, technologie, opdrachtgevers en keten.

De belangrijkste momenteel geïdentificeerde afhankelijkheden zijn:

- aanbestedingsvoorwaarden, EMVI-criteria en budgetten van publieke opdrachtgevers;
- de beschikbaarheid, leverbaarheid en economische haalbaarheid van emissievrij materieel;
- accucapaciteit en laadmogelijkheden op projecten;
- technologische ontwikkeling van zware machines, tractoren, vrachtwagens en werktuigdragers;

- de bereidheid en mogelijkheden van onderaannemers en leveranciers om emissies te reduceren;
- ontwikkeling van duurzame brandstoffen als tijdelijke oplossing voor toepassingen waarvoor nog geen volwaardig emissievrij alternatief beschikbaar is.

Van de Haar ziet daarnaast kansen in vroegtijdige toepassing van nieuwe technieken, samenwerking met opdrachtgevers en ketenpartners, pilots, elektrificatie, efficiëntere inzet van materieel en het reduceren van brandstofgebruik.

De fysieke klimaatrisico's voor een groen- en infrabedrijf omvatten extreme weersomstandigheden die directe impact hebben op de uitvoering, planning en kwaliteit van de werkzaamheden tijdens aanleg en onderhoud. Deze risico's laten zich opdelen in twee uitersten:

- Wateroverlast en extreme neerslag: Dit leidt tot stagnatie van het werk, onwerkbare perioden en extra kosten door het herstel van reeds vervaardigd / opgeleverd werk.
- Langdurige droogte en hitte: Dit veroorzaakt verdroging van de natuur en kan leiden tot een verbod op het gebruik van oppervlaktewater. Hierdoor mislukt aanplant of is extra, kostbaar beheer nodig. Daarnaast kan extreem groeizaam weer de reguliere onderhoudsplanung ontregelen.

6 – Middellangetermijndoelstelling 2035

Voor de klimaattransitie wordt 2035 als belangrijkste middellange termijn beschouwd. Het jaar 2030 fungeert als tussenstap en 2050 als eindhorizon.

De huidige bedrijfsambitie bevat voor 2035 een reductiedoelstelling van 70% voor scope 1 en 2 ten opzichte van het referentiejaar 2024. Deze doelstelling wordt hieronder opgenomen als bedrijfsdoelstelling.

Scope	Basisjaar 2024	2030 tussenstap	2035 middellange termijn	2050
Scope 1	100%	40% reductie	70% reductie	emissieneutraal
Scope 2	100%	10% reductie	30% reductie	emissieneutraal
Scope 3	100%	10% reductie	50% reductie	restemissie minimaal
Scope 1+2 totaal	100%	41% reductie	71% reductie	---
Scope 1+2+3 totaal	100%	15% reductie	60% reductie	---

7 – Doelstellingen voor energie en duurzame energie

Naast CO₂-reductie richt de klimaattransitie zich op het reduceren van het energiegebruik en het vergroten van het aandeel duurzame energie. Van de Haar maakt reeds gebruik van zonnestroom voor het laden van elektrisch materieel en heeft de ambitie om groene elektriciteit te gebruiken.

Onderwerp	2030	2035	2050
Elektriciteit	100% groene elektriciteit	100% groene elektriciteit	100% groene elektriciteit
Energiebesparing (relatief)	-5% (uitgedrukt in MJ)	-10% (uitgedrukt in MJ)	-25% (uitgedrukt in MJ)
Eigen duurzame opwekking	100% van het jaarverbruik	80% van het jaarverbruik	50% van het jaarverbruik
Opslag	100 kWh	200 kWh	500 kWh

8 – Strategische routekaart 2030, 2035 en 2050

De onderstaande routekaart is gebaseerd op de reeds geformuleerde bedrijfsambitie en het transitiepad voor materieel en voertuigen. De percentages worden in het Plan van aanpak nader vertaald naar concrete acties, planning en verwachte CO₂-reductie.

Categorie	2030	2035	2050
Handgedragen gereedschap	100% emissievrij	100% emissievrij	100% emissievrij en circulair beheerd
Klein materieel	75% emissievrij	100% emissievrij	100% emissievrij
Personenauto's	80% elektrisch	100% elektrisch	emissievrije mobiliteit
Bestelwagens/werkbussen	60% emissievrij; nieuw emissievrij	80% emissievrij; nieuw emissievrij	100% emissievrij
Tractoren/Grasmaaiers	marktmonitoring, pilots, duurzame brandstof waar mogelijk	eerste emissievrije tractoren; 30-50% van vervangingsinvesteringen emissievrij	100% emissievrij
Graafmachines/grondverzet	kleine machines emissievrij waar haalbaar; HVO als tussenoplossing	overwegend emissievrij	100% emissievrij
Wave/ heetwateronkruid-bestrijding	90% voorverwarmd water; pilot emissievrije werktuigdrager	100% HVO; 50% werktuigdragers emissievrij	100% emissievrij
Vrachtwagens/BE-combi	onderzoek/pilots; duurzame brandstof voor bestaande voertuigen	eerste emissievrije vrachtwagens; minimaal 50% emissievrije inzet	100% emissievrij
Onderaannemers/ingehuurd materieel	duurzaamheidscriteria in beoordeling; emissievrije inzet stimuleren	duurzaamheid vast selectie criterium; structurele scope-3-reductie	klimaatneutrale samenwerking

9 – Transitiepad materieel en voertuigen

Van de Haer hanteert bij iedere vervangingsinvestering het uitgangspunt dat wordt gekozen voor de meest duurzame technisch en economisch haalbare oplossing. Emissievrije alternatieven hebben de voorkeur boven fossiele aandrijving. Wanneer voor een specifieke toepassing nog geen volwaardig emissievrij alternatief beschikbaar is, wordt tijdelijk gebruikgemaakt van duurzame brandstoffen of de meest efficiënte beschikbare technologie.

9.1 – Handgedragen gereedschap

Vrijwel alle handgereedschappen zijn reeds geëlektrificeerd en werken op accuplatformen.

- 2030: 100% emissievrij; uniformering accuplatformen; resterende benzineapparatuur vervangen.
- 2035: volledig emissievrije inzet; accusystemen waar mogelijk gevoed met duurzame energie.
- 2050: volledig emissievrij en circulair beheerd gereedschapspark.

9.2 – Klein materieel

Voor een deel van het lichte materieel zijn emissievrije alternatieven beschikbaar.

- 2030: 75% emissievrij; geen fossiel aangedreven nieuw materieel tenzij technisch noodzakelijk; mobiele accupacks inzetten.
- 2035: 100% emissievrij.
- 2050: volledig emissievrije inzet.

9.3 – Personenauto's

Een deel van de personenauto's is elektrisch.

- 2030: 100% van nieuw aan te schaffen personenauto's elektrisch; minimaal 80% van het totale wagenpark is elektrisch.
- 2035: volledig elektrisch wagenpark.
- 2050: emissievrije mobiliteit met duurzame energie.

9.4 – Bestelwagens en werkbussen

Belangrijke scope-1-bron; elektrische alternatieven zijn beschikbaar, maar actieradius, laadvermogen en laadinfrastructuur zijn aandachtspunten.

- 2030: alle nieuw aan te schaffen bestelwagens emissievrij; minimaal 60% emissievrij;
- 2035: 80% emissievrij.
- 2050: volledig emissievrij wagenpark.

9.5 – Tractoren / grasmaaiers

Markt voor volledig elektrische alternatieven is nog in ontwikkeling.

- 2030: marktmonitoring, demonstraties/pilots en duurzame brandstoffen waar technisch mogelijk.
- 2035: eerste emissievrije tractoren / grasmaaiers; 30-50% van vervangingsinvesteringen emissievrij.
- 2050: volledig emissievrij tractoren-/grasmaaierpark.

9.6 – Graafmachines en grondverzet

Kleinere machines kennen emissievrije alternatieven; aanbod voor middelzware en zware machines is beperkter.

- 2030: minigravers emissievrij waar technisch haalbaar; emissievrij inzetten waar opdrachtgevers dit verlangen; HVO als tussenoplossing voor grotere machines.
- 2035: overwegend emissievrij; elektrisch als standaard voor klein en middelzwaar materieel.
- 2050: volledig emissievrij.

9.7 – Wave/heetwater onkruidbestrijding

Voor werktuigdragers zijn nog geen volwaardige elektrische alternatieven vastgesteld. Voorverwarmd water levert volgens de huidige bedrijfsinformatie circa 50% reductie van dieselverbruik op.

- 2030: 90% voorverwarmd water; HVO waar opdrachtgevers dit verlangen; pilot emissievrije werktuigdrager op waterstof of elektrisch.
- 2035: 100% HVO; 50% werktuigdragers emissievrij.
- 2050: volledig emissievrije heetwateronkruidbestrijding.

9.8 – Vrachtwagens/BE-combinaties

Elektrische vrachtwagens zijn beschikbaar, maar investering, actieradius en inzetbaarheid vormen aandachtspunten.

- 2030: geschikte toepassingen onderzoeken; elektrische alternatieven nadrukkelijk afwegen bij vervanging; duurzame brandstoffen voor bestaande voertuigen.
- 2035: eerste emissievrije vrachtwagens; minimaal 50% emissievrije inzet.
- 2050: volledig emissievrij vrachtwagenpark.

9.9 – Onderaannemers en ingehuurd materieel

Een aanzienlijk deel van het werk wordt uitgevoerd door gespecialiseerde onderaannemers en vormt een belangrijke scope-3-bron.

- 2030: CO₂-prestaties onderdeel leveranciersbeoordeling; voorkeur voor aantoonbaar duurzaamheidsbeleid; emissievrije inzet stimuleren.
- 2035: duurzaamheid vast selectiecriterium; toenemende inzet emissievrij materieel.
- 2050: klimaatneutrale samenwerking binnen de keten.

10 – Integratie in bedrijfsstrategie, investeringen en financiële planning

De klimaattransitie wordt geïntegreerd in de reguliere bedrijfsvoering door verduurzaming mee te nemen bij vervangingsinvesteringen, wagenparkbeheer, materieelkeuzes, inkoop en de selectie van onderaannemers. De voorkeur ligt bij emissievrije oplossingen wanneer deze technisch en economisch haalbaar zijn.

Investeringsstapel	Te verwachten rendement (relatief)	2030	2035	2050
Handgedragen materieel	Nihil, nagenoeg volledig gerealiseerd	+		
Klein materieel	Beperkt, is reeds grotendeels gerealiseerd	+	+	
Personenauto's	Beperkt, deels gerealiseerd	++		
Werkbussen en bestelauto's	Aanzienlijk, ten dele gerealiseerd	++	++	++
Tractoren / grasmaaiers	Aanzienlijk, beperkt gerealiseerd	+	+	
Graafmachines / grondverzet	Beperkt	+	+	
Wave / heetwater onkruidbestrijding	Groot	++	++	
BE-combi / vrachtwagen	Groot	+	+	
Energieopwekking	Nihil, reeds gerealiseerd			
Laadinfra	n.v.t.	+	+	
Gebouwmaatregelen	Nihil, nagenoeg volledig gerealiseerd			
Energieopslag	n.v.t.	++	++	

11 – Ketenstrategie en scope 3

Omdat een substantieel deel van de werkzaamheden door onderaannemers wordt uitgevoerd, is ketenverduurzaming een essentieel onderdeel van de klimaatstrategie. Van de Haar stimuleert onderaannemers om hun CO₂-uitstoot inzichtelijk te maken, emissievrij materieel toe te passen, duurzame brandstoffen te gebruiken waar emissievrij nog niet mogelijk is en deel te nemen aan reductieprogramma's.

Vanaf 2030 wordt verduurzaming nadrukkelijker meegewogen bij de selectie en beoordeling van ketenpartners.

12 – Onderbouwing van het ambitieniveau

De huidige ambitie is gebaseerd op de eigen verduurzamingsmogelijkheden, technologische ontwikkelingen, de verwachtingen van publieke opdrachtgevers en de gewenste ontwikkeling naar emissieloos werken. De keuze voor elektrificatie waar mogelijk en tijdelijke toepassing van duurzame brandstoffen waar emissievrije technieken nog niet beschikbaar zijn, vormt het centrale uitgangspunt.

12.1 - Externe belanghebbenden en consultatie

Voor de onderbouwing van het ambitieniveau zijn en worden relevante externe belanghebbenden geraadpleegd. Dit zijn:

- belangrijke opdrachtgevers, met name gemeenten en andere publieke opdrachtgevers;
- leveranciers van voertuigen, machines en materieel;
- onderaannemers en loonwerkers;
- uitzendbureaus en andere leveranciers van personeel;
- brancheorganisaties zoals Cumela;
- relevante kennis- en adviesorganisaties, zoals Stimular;
- samenwerkingspartners binnen de GWW- en groensector.

De consultatie richt zich al jaren vooral op de vraag welke ontwikkelingen de komende jaren worden verwacht, welke reductiemaatregelen praktisch uitvoerbaar zijn en welke belemmeringen daarbij worden ervaren.

Opdrachtgevers worden gevraagd naar de verwachting of binnen de aanbestedingen in toenemende mate eisen worden gesteld aan CO₂ emissie, emissieloos materieel en duurzaamheid

Leveranciers van materieel worden gevraagd naar verdere ontwikkeling van elektrificatie van klein materieel en met name de ontwikkeling van zwaar materieel in aanschafprijs, beschikbaarheid, accucapaciteit, laadinfrastructuur, inzetbaarheid

Verduurzaming van ingehuurd materieel komt ter sprake bij de onderaannemers / loonwerkers. De beschikbaarheid van het materieel en de kosten van deze middelen.

Verduurzaming van het vervoer van uitzendkrachten speelt bij de uitzendbureaus waarmee wordt samengewerkt, mobiliteitskeuzes en emissiearme voertuigen komen ter sprake. Al jaren worden elektrische voertuigen afgenomen en ingezet, de gesprekken met deze leveranciers betreft dan ook de doorontwikkeling van deze voertuigen en de praktische inzet van de middelen. Bij de partners binnen de groensector waar overleg mee is wordt kennis gedeeld over efficiënte groenbeheersmaatregelen om het werk efficiënter en met minder inzet van mens en materieel kan plaatsvinden.

De gesprekken die wij als bedrijf voeren over duurzaamheid met de verschillende stakeholders voeren wij al vele jaren waarbij de eerste concrete gesprekken al meer dan 20 jaar geleden met onder meer de opdrachtgevers werden gevoerd.

13 – Governance, verantwoordelijkheden en goedkeuring

Het Energie- en CO₂-managementteam is betrokken bij het opstellen, uitvoeren en bewaken van het klimaattransitieplan. De directie is eindverantwoordelijk voor de vaststelling van de ambitie, de beschikbaarstelling van middelen en de besluitvorming over bijsturing.

Rol / functie	Verantwoordelijkheid
Directie	Vaststellen ambitie, beschikbaar stellen middelen, besluiten over bijsturing en goedkeuren KTP/PvA.
Energie- en CO ₂ -managementteam	Vorbereiden, monitoren en evalueren van klimaattransitie, doelen en maatregelen.
Projectmanagement / projectleider	Vertalen van relevante maatregelen naar projecten en bewaken van projectgerichte CO ₂ -maatregelen.
Inkoop/contractmanagement / medewerker CWI	Verduurzaming van leveranciers en onderaannemers meenemen in beoordeling en selectie.
Materieel-/wagenparkbeheer	Uitvoering van de transitie van machines, voertuigen en laadvoorzieningen.

14 – Monitoring, rapportage en bijstelling

De voortgang van de klimaattransitie wordt periodiek gemonitord. Het klimaattransitieplan bevat de strategische doelen; het Plan van aanpak bevat de concrete maatregelen en acties; het periodieke voortgangsverslag rapporteert over de realisatie en eventuele afwijkingen.

Niveau	Document/activiteit	Frequentie	Inhoud
Strategisch	Klimaattransitieplan	Periodiek / bij relevante wijziging	Doelen, route, risico's, afhankelijkheden en strategie.
Operationeel	Plan van aanpak	Jaarlijks actualiseren	Acties, maatregelen, planning, verantwoordelijke en verwacht effect.
Voortgang	Voortgangsverslag	Periodiek	CO ₂ -resultaten, doelrealisatie, maatregelrealisatie en bijsturing.
Management	Management review	Minimaal jaarlijks	Beoordeling prestaties, afwijkingen, middelen en verbeteringen.

Bij gewijzigde bedrijfsactiviteiten, organisatiegrenzen, relevante wetgeving, technologische ontwikkelingen of wezenlijke veranderingen in de klimaatstrategie wordt beoordeeld of het klimaattransitieplan moet worden aangepast.

15 – Wijziging van de bedrijfsscope

Wanneer de bedrijfsscope verandert, bijvoorbeeld door uitbreiding, inkrimping of wijziging van activiteiten, wordt beoordeeld of het klimaattransitieplan moet worden herzien. De beoordeling en eventuele wijziging worden aantoonbaar vastgelegd en kunnen samenvallen met de periodieke evaluatie.

16 – Samenvattende routekaart

Thema	2030	2035	2050
CO ₂ scope 1	40% reductie	70% reductie	emissieneutraal
CO ₂ scope 2	10% reductie	30% reductie	emissieneutraal
CO ₂ scope 3	10% reductie	50% reductie	restemissie minimaal
CO ₂ scope 1+2 totaal	41% reductie	71% reductie	emissieneutraal
CO ₂ scope 1+2+3 totaal	16% reductie	60% reductie	emissieneutraal
Groene elektriciteit	100%	100%	100%
Energiebesparing (in MJ)	5%	10%	25%
Eigen duurzame opwekking	100% van jaarverbruik	80% van jaarverbruik	50% van jaarverbruik
Opslag energie	100 kWh	200 kWh	500 kWh
Handgedragen gereedschap	100% emissievrij	100% emissievrij	100% emissievrij/ circulair
Klein materieel	75% emissievrij	100% emissievrij	100% emissievrij
Personenauto's	80% elektrisch	100% elektrisch	emissievrij
Werkbussen / Bestelvoertuigen	60% emissievrij	80% emissievrij	emissievrij
Tractoren / grasmaaiers	pilots/marktverkenning	30-50% vervangingsinvesteringen emissievrij	100% emissievrij
Graafmachines	klein materieel emissievrij waar haalbaar	overwegend emissievrij	100% emissievrij
Wave / heetwateronkruidbestrijding	90% voorverwarmd water + pilot	50% werktuigdragers emissievrij	100% emissievrij
Vrachtwagens / BE-combi	onderzoek/pilots	minimaal 50% emissievrij	100% emissievrij
In de keten	duurzaamheidscriteria ingevoerd	structurele scope-3- reductie	klimaatneutrale keten

17 – Relatie met plan van aanpak en voortgangsrapportage

Dit klimaattransitieplan vormt de strategische basis voor het plan van aanpak. In het plan van aanpak worden de doelstellingen uit dit plan vertaald naar concrete maatregelen, acties, planning, verantwoordelijkheden en verwachte reductie-effecten voor de korte termijn.

De periodieke voortgangsrapportage rapporteert vervolgens per doelstelling en maatregel over de gerealiseerde voortgang, het bereikte CO₂-effect, afwijkingen ten opzichte van de planning en noodzakelijke bijsturing. Hiermee ontstaat één doorlopende lijn van strategie naar uitvoering en vervolgens naar evaluatie en verbetering.